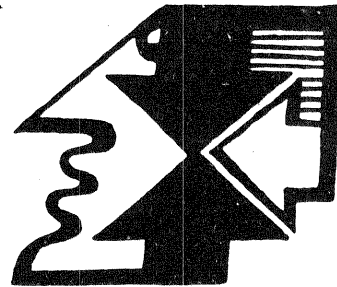

E PUER PERSÉINLECH VIRAUSSETZUNGEN FIR D'PRAXIS VUN DER TOLERANZ

"Eine Ethik, die dem Menschen einpredigt, sie sollten um Himmelswillen einander lieben, ohne dass dabei gefragt wird, wie die Liebe sich durchsetzen soll, eine solche Ethik macht sich selber zum Komplizen des Bösen." Arno Plack: Die Gesellschaft und das Böse

Dat gëllt ähnlech fir d'Toleranz. Vill Mënschen sin der Fuerderung no Toleranz net gewuess. Muench groussarteg Iddi, wëi och d'Toleranz eng ass, dëi a sech gesin e mënschleche Fortschrëtt war, huet sech doudgelaf oder as oofgebremst gin, well hir Promoteuren nët mat de perséinleche Viraussetzungen gerechent haten, vun deenen hir Realisatioun ofgehaangen huet.

De Mënsch huet den eegenartegen Drang, dass all di aner mat him sollten iwereneestëmmen: si sollen diselwecht Usiichten hun, diselwecht Interessen asw. Dat Friemt, dat wat anescht as wëi ech selwer, gët ëmpfond wëi eng Gefor. Dann hëllef en ech mer oft driwer ewech mat Intoleranz géintiwer vun deem Friemen, deem Neien.

Jidder Meenungsverschiddenheet, jidder Ausernanersetzung rífft am Mënsch eng Spannung ervir. Dorop kann ee verschidde reagéieren:

- 1) am Gespréich gët eng Iwereestëmmung erreecht. D'Spannung as verschwonnen..
- 2) Deen aneren get zrëckgewisen
 - a- durch Flucht, em-aus-dem-Wee-goien;
 - b- durch irgendeng Form vu Gewalt gët en ënnerdréckt oder souguer éliminéiert.
- 3) D'Spannung verschwénnt och an dësem Fall (och wann ongudd Gefiller, wëi Schold, kënne nowirken).
- 3) An der Mëtt vun deenen zwou Léisungen läit d'Toleranz: Mir gi nët eens, mee mir loosse een deen anere gëllen. D'Spannung bleiwt. Dat as eng ongemittlech Situation. Dofir huet d'Toleranz et sou schwéier, iwer länger Zeit ewech nët ze entarten entweder a Veruechten oder an Indifferenz.

*

Mir hun et schwéier, länger Zäit mat Spannungen a Froen ze liewen. Dat ze léieren wir eng 1.VIRAUSSETZUNG fir d'Praxis vun der Toleranz.

Jidderee vun ons huet sech mat vill Mëi en Deel vu Welterklärung ugëgent, sech e Weltbild opgebaut, dat eenegermoossen der Wirklechkeet standhält. Dann huet ee nët gär, wann doru gerëselt gët, wa pertinent Froe gestallt gin, dëi eng Aennerung géifen erfuerderen. D'Angscht virum Emdenken erstéckt bei villen de gesonde Virwëtzt an den Drang no neiëm Wëssen. Oft féiert (souguer an der Wëssenschaft) d'Verdeedegung vum eemol Errechten durch Intoleranz virum Neien a Saakgaassen an zu Absurditéiten.

Besonesch heftig wire mer eis géint Froen, dëi eis Perséinlechkeetsstruktur oder eis Liewensgrondsätz a Fro stellen. "Wa mer eis net mëi dodru kënnen halen, verléiere mer dann net de Buedem ënnert de Féiss?"

Mir wieren ons och heftig géint Froen, dëi iwer laang keng Aentwert erlaben (Sexualmoral; Grenzen vum

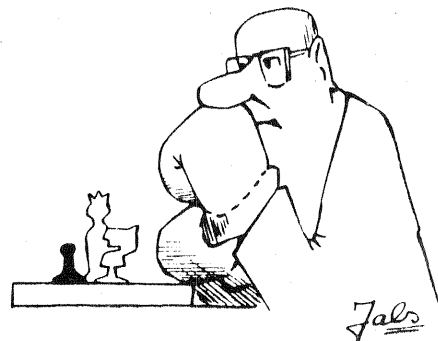
Wirtschaftswuestem...).

- 1) Mir sichen da méiglechst séier eng Pseudo-Aentwert
- 2) oder mer verdrängen d'Fro
- 3) oder mer strofen de Frosteller mat Veruechtung a man e lächerlech.

Während d'Toleranz an sou Fäll d'Fähegkeet an d'Beereetschaft gëng erfuerderen, Froen an der Schwiew ze halen bis se fir eng Léisung reif sin, Konflikter nët ze leegnen, d.h. eng Zeit Angscht an Onsëcherheet a Kaf ze huelen.

Ech mengen, eng Bedingung dofir as, dass mer eis selwer nët komplett mat eisen Opfaassungen identifizéieren, gläichsetzen. Tëscht eis selwer an onsen Opfaassungen misst souvill Spillraum sin, dass eng Fro iwer eis Usiichte Plaz kënnt fannen, ouni eis Perséinlechkeet aus dem Gläichgewicht ze bréngen. Geschitt dëi Identifikatioun, dann as eng Attaque op d'Opfaassungen zugläich eng Attaque op mech selwer; an da wieren ech méch'!

Hei huet secher eng falsch Erzéiung matgespillt. Schwaach Perséinlechkeete schützen sech gär hannert dem Panzer vun enger Ideologie oder enger Roll. (Mee

in: P-E 15/79

misste mir hinne géintiwer nët tolerant sin? Wëi wäit kann dëi Toleranz goen?)

*

Eng 2.VIRAUSSETZUNG fir géintiwer vum Matmënsch tolerant ze sin, dat as Toleranz vis-à-vis vun sech selwer.

Nure wee séch selwer versteet, kann anerer verstoen. Nure wee sëng eege Problemer an Onzoulänglechkeeten nët verleegent a verdrängt, ka Verständnis opbréngen fir deenen aneren hir.

Mir misste léieren, d'Angscht virum den donkle Säite vun eis selwer iwerwannen, dëi hire Wee un d'Daaglicht sichen an Dreem, Wënsch, Virstellungen, onkontrolléierte Reaktiounen, Gefillswallungen dëi op eemol optrieden, asw.

Wëi sollte mer et färdeg bréngen, een aneren a sën-gem Anescht-sin ze akzeptéieren, wa mer ganz Dealer vun ons selwer nët akzeptéieren, mee intolerant ënnerdrécken?

Den Toleranten weess aus eegener Erfahrung ëm mënsch-

in: L. Land 20/78

lech Schwächt a Verletzlechkeet, em Iirgoen a Schold. D'Sot vun der Intoleranz geet op am Mënsch, dee säng Onsicherheit verdrängt, deen den Zweifel nët opkomme léisst, deen a sängem zurechtgestutzene sougenannte "gudde Gewëssen" iwer anerer zu Geriicht sëtzt.

Fir kënnen tolerant ze sin, misste mer also eis dars ëmmer mëi bewusst gin, wat an eis selwer virgeet. Dat kann ee bis zu engem gewësse Grad, wann ee mat séch selwer liewt an nët nuren no bausse gekéiert, wann een iwer sech nodénkt, mat anerem iwer sech schwätzt an zouléisst, dass si eis de Spigel virhalen (fir Kranker geet dat nët duer).

Et kënnt een nët tolerant op d'Welt. Tolerant muss ee gin. "Wir vertreten die Auffassung, dass Toleranz dem aggressiven Triebbereich abgerungen werden muss, dass sie eine vom Ich gesteuerte Gegenposition gegen aggressiv-destruktive Triebwünsche darstellt. Damit erkennen wir an, dass destruktive Aggression zwar ein stets vorhandener Anteil unserer Triebnatur ist, aber eben kein unveränderlicher. Die unzähligen Beweise destruktiver Lust, die wir aus der Geschichte kennen, wären nur dann eine trostlose Wiederholung des gleichen, wenn sich nicht das Bewusstsein, das Toleranz und Intoleranz wahrnimmt, entschieden geändert hätte. Solche Ausbrüche der Destruktivität äussern sich gerade in unserer Lebenszeit, aber eben auch die Versuche, ihrer Herr zu werden".

(Alexander Mitscherlich)

Séch senger selwer mëi bewusst gin; kënnt den 1. Schrëtt dozou nët sin, e wëineg Humor iwer sech selwer ze entwëckelen? Iwer säng eege Bossegkeete schmunzelen, entspaant, mecht mëi fräi. (En Hoffnungsschimmer an deem Zesammenhank fir d'Kiirch as vläicht, wann en Doumprobst den "Orden wider den tierischen Ernst" kritt - op där aner Sait beonrouegt ët mech, wa Chrëschten allergesch reagieren op Karikaturen aus dem kiirchleche Liewen. Eng Karikatur kann eng Hëllef sin zum Distanz-halen.)

*

Eng 3. VIRAUSSSETZUNG fir d'Toleranz as, dass mer eis eegen ennerlech Problemer, eis Usiichten asw. nët op eis Matmënschen iwerdroen (=Projektioun); well da kënne mer deen anerem nët mëi a senger Wiirklechkeet zur Kenntnis huelen. Mir kënnen en also och nët mëi akzeptieren, sou wëi en as, d.h. tolerant vis-à-vis vun him sin.

Et as eng Illusioun ze mengen, mir géifen ëmmer eis Umwelt esou gesin, wëi se tatsächlech as; mee mir kucken se durch eise Brëll - an deen déformiert d'Realitéit.

E Beispill: Zwou Frae gesin hire Mann kräischen. Si gesi nët (reng objektiv) e Mann, deem Salzwasser aus den Aen drëpst; mee di 1. Fra gesäit - oofschätzeg - e Mann, dee säng Gefiller nët beherrsche kann; an déi 2. Fra gesäit - unerkennend - e Mann, dee sensibel as, deen en Härz huet an dat och weist.

Déi zwou Fraen ëmfannen hir Männer je nom Idealbild vum Mann, dat se an sech droen, an dat sécher vu wäit hir aus der Kandheet kënnt. Am selwechte Moment, wou si e Mann gesi kräischen, iwerdroen si op hien hir perséinlech Interpretatioun: si gesin e verweechlechten resp. e sensible Mann. Déi Projektioun geschitt meescht onbewusst. Si verhënnert, dee Mann a senger eegener Wiirklechkeet ze erfassen.

Wat géng an deem Fall heeschen, tolerant sin?

Dat géif nët heeschen, mëng eegen Interpretatioun ze verleege (well déi as jo och reell), mee mer emol bewusst ze gin, dass ech et mat enger Interpretatioun ze din hun (an nët mat enger einfacher Tatsaach); dass et eng vun de mënglechen, ma nët di eenzeg mënglech Interpretatioun as.

Domat hätt ech souvill Distanz tëscht mir a ménger Opfaassung geschafen, dass ech kënnt versichen, ze verstoen, wat an deem anere virgeet, wëi hie sech selwer ëmpfënt a gesäit. Dann eréischt kann ech en akzeptieren, e gëlle loossen, och wann ech nët mat em d'accord sin; d.h. ech ka vis-à-vis vun him tolerant sin.

2 Beispiller, déi weisen, wëi steril an zerstéieresch sou Projektioune kënne sin:

1. En däitsche Politiker setzt sech vehement a gefillsbetount fir d'"Wiedervereinigung" an. Seng emotional Astellung verhënnert, dass en zougänglech as fir Argumenter a fir eng sachlech Aschätzung vun der Situatioun. An enger Therapie kënnt un d'Daaglicht, dass en op de Problem vun der "Wiedervereinigung" dauernd säin eegene Problem iwerdroen huet, nämlech dass en d'Scheedung vu sängen Elteren nët verwonnen hat. Dat eemol erkannt a verschafft, huet hien sech nach ëmmer fir d'"Wiedervereinigung" agesat, mee e konnt elo ouni Emotiounen a Virurdeeler no realistische Lösungsmënglechkeete sichen.

2. De strengen Erzëier:

'T ka sin, dass e strengen a sturen Erzëier säng eegen Onzoulänglechkeeten am Kand bekämpft. E fillt sech als Kämpfer fir d'Wourécht, déi e selwer bei sech nët réalisieren kann. Dem Kand säng Schwächte

Plantu

in: Le Monde, 10/10/1979

**Auch die Bretter,
die man vor dem
Kopf hat, können
die Welt bedeuten!**

bestrofen rífft bei him déif Satisfaktioun ervir. Dat Schrecklecht an sou engem Fall as, dass en dem Kand nèt ka virunhéllefen, well e blann as fir dem Kand sêng Wiirklechkeet, dêi e jo awer misst erkennen, fir Weër ze entdecken, dêi d'Kand weiderbrêngen. Wat e Mënsch mēi onrāif a schwaach as, wat e mat anere mēi streng an haart êngeet.

Dir verstitt sêcher elo, woufir fir Kommunisten- a Pafefrësser d'Toleranz onmēiglech as. Nèt bei de Kommunisten resp. de Pafen, mee bei sech selwer missten d'Verännerungen ufānken! D'Kommunisten an d'Pafen können sech verānneren souvill se wēllen, dat ānnert nāischt um Haass gēint si. Hätten se sech esou verānnert, dass een den Haass op si nèt mēi kēnt iwerdroen, da fēnt sech êmmer nees direkt e neie "Sēnnenbock". An d'Karussel drēit weider.

Et diirft och klor sin, woufir besonnesch schwaach, labil Mēnschen, dêi an hirer psychescher Entwēcklung gehemmt goufen, sou līcht de Fanatiker vun alle Schattierungen op de Lāim gin; an dat besonnesch a Krisenzāiten, wann zousätzlech Ängshten erwācht gin. Si si fasziniert vun engem, dee behaupt, en hätt d'Lēisung vun de Problemer, e wēisst sêcher, wou de Wee gēif hifēieren; besonnesch, wann dee Wee iwer d'Zerstēierung vun engem reellen oder imagināre Feind fēiert, op deen een ongestrooft all Affekter an Aggressivitéit ka lassloossen.

Nach eng kuurz Bemirkung: Wann e gesonden, tolerante Mënsch durch d'Emstānn gezwonge gët, intolerant ze gin, dann as en anescht intolerant wēi deen, dee nèt aneschters kann. Den Toleranten weess êm Geforen an êm Grenzen, dêi en ni iwerschrëtt; e wēnscht sech, sou sēier wēi mēiglech zur Toleranz kēnnen zrëckzekommen; wāhrend deen aneren sech jhust an der Intoleranz wuelfillt.

★

Mir kommen zum SCHLUSS:

Toleranz kann nèt kommandēiert gin! De Wee zu mēi Toleranz fēiert iwer d'Erzēiung zu Mēnschen, dêi eng staark Persēinlechkeet hun,

- dodurch, dass se an engem Kader vu Léift a Gebuerenheet e staarkt Grondvertrauen an d'Liewen entwēkele konnten, a sech selwer akzeptēiere kēnnen;
- dodurch dass se gelēiert hun, mat aneren zesummezeliewen an op anerer anzegoen;
- dodurch dass se fāheg goufen, ouni iwer mēisseg Spannungen dêi Verzichter op sech ze huelen, dêi d'Zesummeliewe mat aneren mat sêch brēngt;
- dodurch dass hir Wēssbegier gefördert a nèt erstēckt gouf, sou dass se zougānglech si fir êmmer nei Erfahrungen, fir d'ganz Wiirklechkeet.

Toleranz lēiert ee nèt a Bicher, mee am Kontakt mat selbstānnege, kritischen an tolerante Mēnschen. Dobei huet ee ni ausgelēiert.

Et muss een zouginn, dass de gesellschaftleche Klima, an deem mir liewe momentan, fir sou eng Entwēcklung nèt gēnschteg as; dass d'Erzēiung, dêi vill Kanner a Jugandlecher krēien, deem nèt entsprēcht, wat ech elo grad skizzēiert hun. Eng Ursaach mēi, fir un engem bessere Klima matzewiirken.

Fr. Koedinger